

РОЛЬ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Сергєєва Г.М.

Рівненський державний базовий медичний коледж

У статті проаналізовано значення природничих наук для формування освітнього середовища медичного коледжу. Розглянуто проблему професійного спрямування навчальних предметів природничого циклу студентів медичного коледжу. Досліджено теоретичні питання формування в професійних здібностей майбутніх медиків. Використовуючи власний досвід роботи в медичному коледжі, надаємо рекомендації щодо викладання природничих наук як ефективного засобу становлення фахівця медичної галузі.

Ключові слова: природничий цикл, освітнє середовище, проблеми інтеграції, медичний коледж, професійне спрямування навчальних предметів.

Постановка проблеми. Реформування медичної галузі в Україні зумовлено підвищенням вимог до професіоналізації особистості медичного працівника. У цьому контексті постає проблема формування його готовності до безперервного професійного самовдосконалення на засадах системності, особистісної орієнтації та контекстного навчання, що забезпечує конкурентоспроможність, гнучкість та професійну самореалізацію майбутніх фахівців визначеного профілю.

Зазначене вимагає вдосконалення професійної освіти медичних спеціалістів, створення умов для забезпечення їх неперервного професійного самовдосконалення, про що йдеться в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній стратегії «Здоров'я для всіх у XXI столітті», Концепції розвитку галузі охорони здоров'я і положеннях Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації», Програмі ВООЗ «Здоров'я – 2020». Адже освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості студента-медика, його успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток студента-медика як особистості та найвищої цінності суспільства, його талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

У сучасній теорії і методиці професійної освіти нагальною є проблема підготовки фахівців нового типу, адже існуюча система не в повному обсязі задовольняє потреби населення у високоякісній та ефективній медичній допомозі. Реформи в освіті та медицині, які проводили до цього часу не дали бажаного результату у зв'язку з тим, що носили непослідовний, переважно фрагментарний характер, в цілому не змінюючи застарілу з часів планування економіки систему надання медичної допомоги, що не дало можливості адаптувати її до

ринкових відносин в національній економіці, тому, нашою метою є підготовка фахівців нового типу, здатних оволодіти сучасними методиками здійснення професійної діяльності та реалізувати їх упродовж усього професійного життя.

Зростаючі вимоги до професійно-посадових характеристик медичних працівників зумовлюють відповідну організацію та вдосконалення їх професійної підготовки. Зважаючи на це, змістове забезпечення освіти, форми та методи навчання, виховання і розвитку мають бути зорієнтовані на формування необхідного фахового рівня, професійної компетентності й забезпечення особистісно-професійного розвитку.

Отже, зміст підготовки фахівця з медичною освітою має бути зорієнтованим на набуття здатності самостійно й ефективно діяти в різноманітних соціальних, організаційних, інформаційних умовах, створювати комфортні, довірливі та позитивні відносини з пацієнтом, виявляти стійке бажання до самовдосконалення.

Нові завдання освіти, у тому числі медичної, в Україні спрямовано на гуманізацію та демократизацію освітнього процесу, що в свою чергу визначає ключові пріоритети навчання і виховання, які потребують підготовки ініціативної особистості, здатної до творчої праці та самовдосконалення.

За таких умов висувують особливі вимоги до створення освітнього середовища – забезпечення об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні. Переживаючи не найкращі часи, система охорони здоров'я України намагається вивести сферу надання освітніх послуг на достойний рівень.

Тому ми вважаємо, що однією з важливих ланок процесу виходу із ситуації, яка склалася, є професійна спрямованість навчання на всіх етапах підготовки медичного працівника, особливо на етапі вивчення фундаментальних дисциплін, зокрема природничих: біології, медичної біології, хімії, медичної хімії, біофізики, які забезпечують набуття базових знань, умінь і навичок.

Мета статті – розглянути проблему професійного спрямування навчальних предметів природничого циклу студентів медичного коледжу.

Виклад основного матеріалу. Гіппократ вважав, що «*Omniū profecto artium medicina nobilissima*», тобто з усіх наук медицина найблагородніша. А. Чехов казав, що «Професія лікаря – подвиг, вона вимагає самовіддачі, чистоти душі і чистих помислів. Треба бути ясним думкою, чистим морально і охайним фізично. Не кожний до цього здатний». А. Завальнюк у монографії «Етично-правові аспекти лікарської діяльності в Україні» писав, що «Медична професія складна і неспокоїна, вона вимагає не тільки знань, але й душевного покликання, горіння, самовіддачі». Підтримуємо ці думки і вважаємо професію лікаря особливо важливою для суспільства, а отже, у медичних закладах варто готувати майбутніх медиків з огляду на сучасність і її проблеми.

У Рівненському державному базовому медичному коледжі складовою навчального процесу є наукова і методична робота, яка спрямована на удосконалення професійних компетенцій працівників, активізацію творчого потенціалу колективу, здатності реагувати на зміни у системі національної освіти та запити суспільства щодо підготовки майбутніх медичних фахівців.

У медичному коледжі побудовано чітку структуру організації науково-методичної роботи, відпрацьовано ефективні форми та методи її проведення; методичний супровід навчального процесу.

Професійне спрямування підготовки майбутніх медичних фахівців здійснюється на засадах змісту дисциплін науково-природничого циклу – дотичних до професійно зорієнтованих, що передбачає ґрунтовне вивчення тем таких предметів, як біологія у відділеннях «Лікувальна справа», «Сестринська справа», «Стоматологія» та хімія на відділенні «Фармація» з деякими доповненнями професійного плану.

Доказом цього є побудова міждисциплінарної інтеграції у медичних коледжах, а саме: послідовне вивчення медико-біологічних, фундаментальних, а пізніше клінічних (профільних) дисциплін, кожна з яких спирається на попередні шляхом актуалізації необхідних знань, навичок, умінь. Це, так зване, предметно зорієнтоване навчання в межах вертикальної інтеграції [10, с. 15].

Практика викладання предметів природничого профілю показала, що успіх залежить також від правильно сформованого освітнього середовища; своєчасного планування, більш глибокого вивчення всіх природничих наук (фізики, математики, хімії, біології тощо). Це сприяє міцнішому утворенню міжпредметних зв'язків (сіпергізм) і чіткому розумінню науки про людину [3].

Наприклад, предмет «Медична біологія» передбачає вивчення організації живої матерії за рівнями, які безпосередньо стосуються принципів медицини. Саме вони спонукають розглядати живий організм у нормі чи з патологічними змінами як цілісну, і разом з тим складну ієрархічно підпорядковану систему організації. Знання складових і функцій кожного рівня допомагає з'ясувати причини виникнення хвороб.

Так, діагностуючи спадкову патологію, потрібно враховувати особливості певної людської популяції. А при аналізі перебігу інфекційних хвороб й епідемічного процесу, доцільно брати до уваги особливості біогеоценотичного і соціального середовища [11, с. 6].

Така практика досить широко розповсюджена – фактично, це підготовка до навчання у вищому освітньому закладі певної орієнтації. Цьому сприяє організація освітнього процесу, яка охоплює теоретичні, практичні, лабораторні заняття, семінарські заняття, тренінги, курси, майстер-класи, вебіари; використання правил наукової організації праці для самоосвіти студентів коледжу.

Професійна спрямованість навчальних предметів передбачає підвищення рівня самостійності студента коледжу в навчальній діяльності, вироблення здатності до самостійності та творчого виконання завдань професійного змісту, що вимагає розвитку ініціативи, самоконтролю, відповідальності, кмітливості, майстерності. З огляду на це, головними принципами підготовки є гуманізм, проблемна і професійна спрямованість, а також принцип неперервності у навчанні.

Формування компонентів практичного досвіду: уміння й навички поєднуються з теоретичним навчанням, набуття умінь (як прив'язаних до конкретної технології, так і загальнотрудових і науково-предметних) – базується на творчому виконанні навчально-трудова завдань і лабораторних робіт, самостійному виконанні різних завдань.

Ми широко застосовуємо ситуаційні задачі, тестовий контроль, тренінги, розвивальні й коригувальні заняття. Творче вирішення студентом коледжу проблем, що постають перед ним, сприяє формуванню позитивної самооцінки у професійному та життєвому самовизначенні [2].

Вважаємо за доцільне визначити основний комплекс навчально-методичних заходів, які дозволяють формувати у студентів медичного коледжу безперервне зростання професійної зацікавленості. Так навчальний матеріал подаємо розділами, які складаються з тем і для цього використовуємо різні типи занять: теоретичні, лабораторні, практичні, комбіновані та інтегровані заняття.

Кожен вивчений розділ завершуємо підсумковим тестовим контролем, закінчення вивчення предмету – диференційованим заліком, який проводиться у різноманітних формах. Викладач проводить лише теоретичне заняття, розкриваючи тему. На наступних заняттях студенти є активними учасниками освітнього процесу, більшу частину якого відводимо на самостійну роботу.

Вважаємо, що навчання та отримання знань – це процес колективний, який передбачає активну взаємодію та спільну працю викладача і студентів. Насамперед сюди треба віднести проведення нестандартних занять (конференції, подорожі, диспути, заняття КВК тощо), під час яких студенти активно долучаються до роботи, висловлюючи свої думки, гіпотези, висновки щодо окремих питань.

Проведення подібних занять супроводжується покроковою підготовкою: опрацювання наукових джерел, підбір інформаційного матеріалу, використання сучасних освітніх технологій, застосування мультимедіа тощо.

У практиці роботи в медичному коледжі ми дійшли висновку, що теоретичні знання повинні закріплюватися практичною роботою. Виконуючи практичні завдання, студенти отримують практичні навички, розвивають свої здібності на семінарах. У процесі самостійного застосування знань на практиці, останні поглиблюються за рахунок утворення численних зворотних зв'язків.

Комплекс використаних при цьому методик повинен охоплювати: аналіз результатів навчання в коледжі та участь у позааудиторній роботі, ґрунтовне дослідження професійних інтересів, вивчення особливостей мислення, рис характеру, творчих компонентів діяльності та інших істотних для професії властивостей особистості. З цією метою ми використовували анкетування, діагностику рівнів навчальних досягнень, адже необхідно якомога раніше виявити несумісність суб'єкта й діяльності за обраним профілем і вчасно здійснити потрібну корекцію чи зміну профілю [4].

Нині обґрунтовується необхідність формування нової філософської концепції розвитку освіти «на основі розкриття інтеграційного потенціалу науково-освітніх мереж в інтеграційних процесах на інституційному рівні – формування інформаційно-освітнього середовища системи освіти на основі інтеграції інформаційно-освітніх середовищ окремих навчальних закладів, інтеграції освіти, науки й культури, формування інформаційної освіти у мережному середовищі [8, с. 7].

Отже, інтеграція природничо-наукових і медичних знань, вмінь студентів сприяє формуванню низки компонентів продуктивного мислення, спрямована на забезпечення цілісності навчання. Таку інтеграцію у професійній підготовці май-

бутніх медичних доцільно здійснювати на основі природничих наук, що є фундаментальними на рівні змісту циклів дисциплін.

При цьому філософська методологія виступає логічною основою законів і категорій клінічного мислення медичного працівника, сприяє об'єктивному відображенню істотних зв'язків і процесів навколишнього світу, визначає логічний характер розумового процесу у вирішенні теоретичних і практичних завдань.

У подальшому мова може йти про оновлення та інтеграцію курсів, що складають основу фахових компетенцій майбутнього медичного працівника.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Природничі предмети є не лише допоміжним інструментом для вирішення окремих проблем, а перш за все, загальнокультурною базою для засвоєння системи принципів та структур, які складають основу спеціальних дисциплін, що вивчаються.

Медична освіта має бути зорієнтована на формування цілісного світогляду студента-медика, яке в своєму розвинутому вигляді означає здатність самостійно працювати, уміння узагальнювати й аналізувати, а також інтерпретувати результати аналізу. Ми вважаємо, що формування цілісної картини світу у студентів медичного коледжу забезпечує розвиток професійного та закладає базу для формування клінічного мислення.

Список літератури:

1. Артёмов И.В. Философия интеграции: монография / И.В. Артёмов, В.Д. Бондаренко, О.М. Ващук; За заг. ред. В.Д. Бондаренка, Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 544 с.
2. Гинецинский В.И. Знание как категория педагогики: опыт педагогической когнитологии / В.И. Гинецинский. – Ленинград: Издательство ЛГУ, 1989. – 144 с.
3. Гончаренко С.У. Педагогичні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
4. Козловська І.М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дис. на здоб. наук. ступ. доктора пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І.М. Козловська. – К., 2001. – 464 с.
5. Корчевський Д.О. Філософські аспекти інтеграції змісту підготовки майбутніх фахівців комп'ютерного профілю / Д.О. Корчевський / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17.
6. Краевский В.В. Методология научного исследования: пособие [для студ. и аспирантов пед. вузов и ун-тов] / В.В. Краевский. – СПб.: СПбГУП, 2001. – 148 с.
7. Лазарев М.І. Теоретичні і методичні засади моделювання змісту загальноінженерних дисциплін для технологій навчання студентів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Лазарев М.І. – Х., 2004. – 497 с.
8. Мельник О.Л. Інтеграційні процеси в освіті (соціально-філософський аспект): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філос. наук: спец. 09.00.10 – філософія освіти / О.Л. Мельник. – Київ, 2013. – 17 с.
9. Методологія наукової діяльності: навч. посіб. / Д.В. Чернілевський. – Вінниця: АМСКП, 2008. – 476 с.
10. Мілерян В.С. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах: [методичний посібник] / Віра Євгенівна Мілерян. – Київ: «Хрещатик», 2004. – 80 с.
11. Сабадишин Р.О., Бухальська С.Є. Медична біологія: [підруч. для студ. мед. вузів] / Р.О. Сабадишин, С.Є. Бухальська. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 367 с.

Сергеева А.Н.

Ровенский государственный базовый медицинский колледж

РОЛЬ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК В СОЗДАНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В МЕДИЦИНСКОМ КОЛЛЕДЖЕ

Аннотация

В статье проанализировано значение естественных наук для формирования образовательной среды медицинского колледжа. Рассмотрена проблема профессионального направления учебных предметов естественнонаучного цикла студентов медицинского колледжа. Исследованы теоретические вопросы формирования в профессиональных способностей будущих медиков. Используя собственный опыт работы в медицинском колледже, даем рекомендации по преподаванию естественных наук как эффективного средства становления специалиста медицины.

Ключевые слова: естественный цикл, образовательная среда, проблемы интеграции, медицинский колледж, профессиональное направление учебных предметов.

Sergeeva A.N.

Rivne State Basic Medical College

THE ROLE OF NATURAL SCIENCES IN EDUCATIONAL MEDIUM CREATION IN THE MEDICAL COLLEGE

Summary

The article analyzes the importance of natural sciences for the formation of the educational environment of a medical college. The problem of the professional direction of the subjects of the natural science cycle of medical college students is considered. The theoretical questions of the formation of future physicians in professional abilities are explored. Using my own experience working in a medical college, we give recommendations on the teaching of natural sciences as an effective means of becoming a specialist in medicine.

Keywords: natural cycle, educational environment, integration problems, medical college, professional direction of educational subjects.